

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУГЛОГО СТОЛУ

СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Факультет психології, політології та соціології

Кафедра психології

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
КРУГЛОГО СТОЛУ

**«СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

Видавництво
«Юридика», 2025

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, перший проректор Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

Цільмак Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Геращенко Олександр Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гурін Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Джежик Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Самара Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов Вячеслав Абдуллайович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Юлія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності, несуть автори.

С 916 Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів Круглого столу присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.) / за заг. ред. М. Р. Аракеляна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 160 с. Режим доступу: <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

ISBN 978-617-8182-85-4

DOI <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Круглого столу «Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи» присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.).

УДК 159.98:340(049.2)

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ВПЛИВ ЗАКОНОДАВСТВА НА ЛІКУВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ

На сучасному етапі розвитку суспільства питання правового забезпечення реабілітації осіб із залежностями набуває особливої актуальності. Залежності від психоактивних речовин, а також поведінкові залежності (ігроманія, комп'ютерна залежність тощо) становлять серйозну загрозу для здоров'я та соціального благополуччя громадян [1]. Ефективне лікування та реабілітація залежних осіб потребують не лише застосування доказових медико-психологічних підходів, а й належного правового регулювання та державної політики, спрямованої на створення сприятливих умов для відновлення та соціальної інтеграції пацієнтів.

Законодавство, яке регулює процес лікування залежностей, можна умовно поділити на два ключові блоки: (1) нормативно-правові акти, що регулюють діяльність медичних і реабілітаційних закладів, та (2) акти, які встановлюють обмеження або заборони, пов'язані з розповсюдженням, рекламою та використанням речовин чи форм залежної поведінки [2]. Важливими елементами ефективної правової політики є ліцензування та контроль за якістю медичних послуг, регламентація діяльності психологічних та соціальних служб, а також запровадження програм профілактики рецидивів.

Особливе значення має визначення правового статусу реабілітаційних центрів та коло їхніх повноважень. Регламентація діяльності таких установ включає вимоги до кваліфікації персоналу, стандартів лікування, методології психологічної підтримки і соціального супроводу [3]. У зв'язку з цим на державному рівні доцільно визначати єдині критерії оцінювання роботи центрів, прозорий механізм ліцензування та моніторингу їхньої діяльності. Наявність чітких стандартів сприятиме підвищенню якості медико-соціальної допомоги й гарантуватиме додержання прав пацієнтів.

Законодавчі ініціативи у сфері профілактики та лікування залежностей відіграють подвійну роль. По-перше, вони створюють законодавчу базу, що визначає порядок та умови надання медичних і соціальних послуг. По-друге, вони встановлюють інституціональні рамки, в яких реалізуються програми лікування та ресоціалізації [4]. Важливим завданням у цьому контексті є інтеграція зусиль фахівців різних галузей – психологів, лікарів, соціальних працівників, юристів – з метою вироблення комплексного підходу. Лікування залежностей повинно відбуватися не лише в форматі короткотермінових медичних втручань, а й у форматі довготривалих програм супроводу, що включають соціально-правову підтримку, працевлаштування та адаптацію у суспільстві.

Значний вплив на характер лікувального процесу справляє правове регулювання доступу до ринку медичних препаратів, які використовуються у терапії залежностей (зокрема, опіоїдної, алкогольної) [2]. Державні органи повинні визначати порядок рецептурного відпуску таких препаратів і водночас контролювати ризики нецільового використання. До комплексу заходів правового характеру належать також обмеження на рекламу потенційно залежних товарів (алкоголю, тютюну, азартних ігор), запровадження «соціальних податків», які можуть спрямовуватися на програми реабілітації та профілактики [5].

Не менш важливою є взаємодія з міжнародними організаціями, які розробляють рекомендації та стандарти в галузі протидії залежностям і захисту прав людини. Зокрема, використання документів ВООЗ [1], ООН та інших інституцій допомагає гармонізувати національне законодавство з міжнародними зобов'язаннями та кращими практиками. Міжнародна співпраця може включати обмін досвідом, розробку спільних проєктів і програм, застосування успішних зарубіжних моделей реабілітації.

Особливої уваги заслуговує правове регулювання щодо запобігання рецидивам. Хоча медико-психологічна допомога може дати позитивний результат у короткотерміновій перспективі, без чітких правових механізмів підтримки та соціальної адаптації ризик повернення до залежної поведінки суттєво зростає. До таких механізмів належать: правове оформлення квот на працевлаштування для осіб, що пройшли

курс лікування; забезпечення доступу до безоплатної чи частково оплачуваної психотерапевтичної підтримки; надання субсидій або пільгових кредитів для розвитку власної підприємницької діяльності.

Невід'ємною складовою реабілітації є дотримання прав людини та забезпечення захисту від стигматизації. Законодавство має гарантувати збереження конфіденційності пацієнтів і забороняти дискримінацію осіб із залежностями на робочому місці, при наданні соціальних послуг чи в інших суспільних сферах [4]. Запобігання стигмі сприяє відкритому обговоренню проблем залежностей, що, своєю чергою, заохочує людей своєчасно звертатися по професійну допомогу.

Отже, вплив законодавства на лікування та реабілітацію залежностей виявляється у формуванні нормативно-правового підґрунтя, в рамках якого функціонують медико-психологічні служби, реалізуються державні та громадські ініціативи. Якісне правове забезпечення дає змогу не лише регламентувати діяльність реабілітаційних закладів, а й формувати комплексний підхід до подолання залежностей – від профілактики до повноцінної соціальної реінтеграції.

Список використаних джерел

1. World Health Organization (WHO) (2021). *Global Status Report On Substance Use And Health*. Geneva: WHO.
2. American Psychiatric Association (APA) (2022). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (5th ed. Text revision)*. Washington, DC: APA.
3. Gainsbury, S. M., & Blaszczynski, A. (2020). Digital gambling and its impacts on gambling. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 31, 8–13.
4. Korn, D. A., & Shaffer, H. J. (2020). The evolution of gambling and its implications for health, psychology, and social policy. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 18 (4), 845–858.
5. Takahashi, S., & Sato, T. (2022). Mindfulness-based interventions for behavior aladdictions: A review of recent evidence. *Addictive Disorders & Their Treatment*, 21 (4), 183–192.

Ключові слова: залежність, реабілітація, правове забезпечення, соціальна адаптація, лікування, профілактика рецидивів, законодавство, міждисциплінарний підхід.

Keywords: addiction, rehabilitation, legal support, social adaptation, treatment, relapse prevention, legislation, interdisciplinary approach.

Довженко Мирослава Юріївна ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ПРАВОПОРУШНИКА ТА ОСНОВНІ ЧИННИКИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ	40
Зубарева Світлана Михайлівна ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПСИХІЧНОЇ СТІЙКОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ ПСИХОЛОГІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	42
Костюк Вероніка Сергіївна ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРИВОЖНИХ РОЗЛАДІВ У ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	46
Куліков Віталій Миколайович ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ВПЛИВ ЗАКОНОДАВСТВА НА ЛІКУВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ	50
Миронова Ірина Ігорівна ЮРИДИЧНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВЕДІНКОВИХ АДИКЦІЙ	53
Папінян Вікторія Валентинівна, Брусанівська Вікторія Олегівна ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА МІЖОСОБИСТІСНІ СТОСУНКИ ТА СОЦІАЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ.....	56
Папінян Вікторія Валентинівна, Токова Леся Анатоліївна СОЦІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЯК ОПОРА В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	62
Папінян Вікторія Валентинівна, Цехоцька Поліна Юріївна РОЛЬ ОНЛАЙН-СПІЛКУВАННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	66
Папінян Вікторія Валентинівна, Юріцена Катерина Володимирівна СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР СТАНУ ПАНІКИ.....	70
Петровчан Діана Михайлівна ВПЛИВ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ НА РІВЕНЬ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД МОЛОДІ	75
Попова Ольга Сергіївна ПРОЦЕС СПІЛКУВАННЯ ЯК БАЗОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФОРМОТВОРЕННЯ ПРАВОВІДНОСИН.....	78
Рєпнова Тетяна Петрівна ПРАВОВА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ: КОНСТРУКТИВНИЙ ТА ДЕСТРУКТИВНИЙ АСПЕКТИ.....	82